

швидкість, конфіденційність і, як свідчить загальна практика медіації, високий ступінь ефективності [3, с. 2].

У адміністративно-правовій науковій думці поступово утверджується положення про те, що використання альтернативних засобів вирішення публічно-правових спорів іноді дає змогу підвищити ефективність державного управління порівняно з такою, що була б досягнута в результаті застосування адміністративних процедур, заснованих на підпорядкуванні та субординації між учасниками в адміністративному порядку. Такі правовідносини відрізняються надмірним формалізмом, складністю, вартістю, невмінням врахувати всі обставини справи, непередбачуваністю результатів і, як наслідок, меншим ступенем задоволеності приватних осіб якістю державного управління у частині сприяння належній реалізації їхніх прав та законних інтересів в адміністративно-правовій площині. Розширення можливостей залучення медіатора до вирішення адміністративно-правових питань органічно відповідає тенденції у бік ширшого використання адміністративних договорів як інструментів адміністративно-правового регулювання [4, с. 10].

Отже, процедура медіації є альтернативним засобом вирішення спорів, створення найбільш сприятливого середовища для спілкування та обміну інформацією між сторонами спору під керівництвом професійного медіатора для досягнення взаєморозуміння, подолання упередженості та, як наслідок, досягнення згоди сторонами на взаємоприйнятних умовах. Перевагами та факторами ефективності медіації є конфіденційність змісту спілкування під час медіації та інформації, пов'язаної з медіацією, можливість більш зручного та оперативного вирішення спору без зайвих юридичних процесуальних витрат, а також зменшення конфліктів і можливість відновлення та зміцнення довіри у стратегічних відносинах між сторонами спірних правовідносин.

1. Озерський І. В. Актуальні проблеми медіації в юрисдикційному процесі України : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. 248 с. С. 51.

2. Шинкар Т. І. Застосування медіації в адміністративному судочинстві : вітчизняний та зарубіжний досвід : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2018. 220 с.

3. Фрідріх-Йоахім Мемель Про можливості впровадження медіації в рамках діючого Кодексу адміністративного судочинства України. Гамбург.2007. URL : http://www.voas.gov.ua/upload/337_mediac2.pdf.

4. Маслова А. Б. Загальнотеоретична характеристика медіації та передумови її використання як процедури вирішення митних спорів. *Правова позиція*. № 3 (32). 2021. С. 10-16.

Ольга КУЛІНІЧ

доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ІНТЕГРАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЙНОЇ ПРОЦЕДУРИ ЯК ЕФЕКТИВНОГО СПОСОБУ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ

Динамічний розвиток суспільних відносин, що сьогодні ускладнений карантинними обмеженнями, спричиненими пандемією COVID-19, зумовлює необхідність пошуку нових методів урегулювання конфліктних ситуацій, які допомогли б зменшити навантаження на судову систему, а також забезпечити швидкість та конфіденційність вирішення приватно- та публічно-правових спорів. Вплив європейських правових традицій на правову систему України спричинив розвиток одного з найбільш ефективних у світі способів альтернативного вирішення конфліктних ситуацій – медіації. Сьогодні в Україні відбувається становлення цього інституту, зокрема, особливу увагу приділено нормативно-правовому забезпеченню питання, однак необхідним залишається аналіз міжнародного досвіду реалізації медіативної процедури в Україні.

Дослідження альтернативних способів та шляхів вирішення конфліктів здійснено у роботах вітчизняних науковців: І. Терещенко, О. Белінська, М. Дяковича, В. Бучко, С. Запари, А. Гаврилшин, Г. Гончарової, В. Комарова, С. Кулака, Д. Кушерев, В. Козирева, Х. Бесемера, Е. Борисова, Ю. Розман, А. Залара, С. Кузьменко, Т. Худякової, Т. Цувіної, Н. Турман, Ю. Притики, О. Євсєєва та інші. Беручи до уваги світовий досвід дослідження інституту медіації та медіаційної процедури, ми можемо визначити таких науковців, як Е.-М. Runesson, D. Spencer, J.-A. Mirimanoff, M. Brogan, M.-L. Hi, N. Alexander, Jessica A. Stepp, A. Krikorian, A. Lawrence Huerta та ін.

Вирішення правових спорів із використанням процедури переговорів та посередництва завжди були одним із основних та ефективних інструментів щодо їх вирішення, саме тому медіація стала одним з ключових аспектів на шляху реформування національного законодавства.

Для врегулювання конфліктних ситуацій передбачено низку судових та адміністративних (позасудових) заходів, спрямованих на найбільш ефективний результат вирішення конфліктної ситуації. Для здійснення характеристики цих засобів, необхідно розуміти, що є змістом поняття «конфлікт». Найбільш загальне визначення – це зіткнення протилежних інтересів, поглядів; а також він може бути визначений як суперечності, які виникають між людьми, колективами в процесі їх сумісної трудової діяльності через нерозуміння або протилежності інтересів, відсутність злагоди між двома або більше сторонами [2, с. 76]. Врегулювання та вирішення конфліктів за допомогою втручання третьої сторони розглядається (поряд із прямими переговорами), як одна із форм конструктивного управління конфліктами.

Міжнародний інститут із попередження та вирішення конфліктів розробив «Керівництво з медіації та АРС у Європі», у якому докладно описано інструментарій, що використовують юристи на кожному етапі медіації, а також окремі випадки із їхньої практики. Обґрунтована доцільність використання медіації як техніки запобігання конфліктам. Тому розповсюдження медіації, її інтеграція до правової культури є одним із виявів гнучкого реагування правової практики на запити сучасного світу. До того ж, актуалізація та раціоналізація закріплення медіаційної процедури у національній правовій системі України обумовлена євроінтеграційними процесами, зокрема, вона є умовою вступу до Європейського Союзу. Ця теза відображена в Угоді про Асоціацію України з Європейським Союзом та Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами.

У більшості країн світу медіація є визнаним і широко використовуваним методом вирішення конфліктів між людьми. У США, Канаді, Австрії, Великобританії, Німеччині, Норвегії, Фінляндії, Франції, Польщі та інших європейських країнах прийнято спеціальні закони, що захищають право медіатора на нерозголошення інформації, отриманої від сторін у процесі медіації [1, с. 131; 3, с. 28]. У деяких країнах прийняті спеціальні юридичні норми, відповідно до яких до участі в судовому процесі сторони повинні спробувати вирішити свій спір шляхом медіації. Поширюється практика медіації в країнах Східної Європи та колишніх республіках Радянського Союзу. Значний досвід є уже в Польщі, Албанії та інших країнах.

У США тільки 5% справ, поданих до суду, направляється на розгляд, решта вирішуються мирним шляхом. Вирішальним чинником у розвитку медіації є визнання ефективності цього методу американськими судами. Справа в тому, що американська система судочинства сприяє тому, щоб більшість суперечок вирішувалося сторонами добровільно до суду. Більше того, у деяких штатах суд приймає справу до розгляду лише після аргументації сторін про те, що медіація у їх справі не може бути застосована. Без медіаторів у сфері економіки, політики та бізнесу в США не відбувається жодного серйозного переговорного процесу.

У Великобританії, окрім нормативно-правового закріплення інституту, існує спеціальна гаряча лінія з медіації, куди можна зателефонувати з будь-якого кінця країни і, коротко описавши конфлікт і переваги щодо кандидатури медіатора, отримати перелік фахівців, які підходять до запитуваних вимог.

У Німеччині медіатори працюють прямо при судах, що дозволяє знизити кількість потенційних судових позовів. Закон «Про підтримку медіації» було опубліковано у Федеральному законі. У більшості німецьких шкіл права запроваджено постійний курс медіації. Діяльність медіатора прирівнюється до підприємницької: за наявності сертифіката професійний медіатор може здійснювати медіацію з урахуванням патенту,

як будь-який інший підприємець.

Для ефективної імплементації найкращого міжнародного досвіду застосування медіації, варто звернути увагу на її особливості у державах, що територіально наближені до України.

Отже, медіація є надзвичайно важливим компонентом правової системи Польщі. Перша спроба запровадження медіації у польське законодавство була пов'язана з прийняттям нового Кримінального кодексу, що вступив у силу 1 вересня 1998 р. Важливу роль стосовно координації діяльності щодо проведення медіації, підготовки необхідних спеціалістів виконує Польський Центр Медіації, який нараховує понад 1000 членів і має понад 50 осередків та філій по всій країні та займається посередництвом у всіх сферах суспільного життя [6, с. 287]. Тобто зараз система працює не тільки у кримінально-правовій сфері, але й для вирішення конфліктів у приватно-правових відносинах, зокрема, цивільно-правових, сімейних, корпоративних, а також для врегулювання певних публічно-правових питань, що пов'язані з роботою публічної адміністрації.

У Болгарії прийнято Закон «Про медіацію (посередництво)», що регулює відносини, пов'язані із медіацією (посередництвом), як альтернативним способом рішення правових та неправових суперечок. У законі визначено, що медіація (посередництво) є добровільною і конфіденційною процедурою для позасудового вирішення суперечок, у яких третя особа – медіатор (посередник) – допомагає сторонам, що сперечаються, дійти згоди. Також медіація проводиться і у випадках, передбачених Кримінально-процесуальним кодексом [4]. Варто зазначити, що законом детально визначено правовий статус медіатора та деталізована процедура проведення медіації.

У Грузії медіація активно використовується у процесах вирішення медичних конфліктів та у виконанні рішень, винесених Службою медичної медіації. У 2010 році Служба набула державного статусу [5]. З органу, що сприяє примиренню сторін, що сперечаються, Служба поступово перетворилася на орган із розгляду суперечок між пацієнтами та страховими компаніями, страховими компаніями та медичними установами, взявши на себе функцію винесення рішення по суті.

Отже, сьогодні медіація – визнаний та затребуваний спосіб альтернативного вирішення конфліктних ситуацій у всьому світі. У державах із різними правовими системами, він відіграє важливу роль у пошуку найбільш оптимального, швидкого та позитивного для усіх сторін рішення у приватно-правових та публічно-правових спорах. Позитивний досвід реалізації досліджуваного способу вирішення конфлікту у зарубіжних державах, актуалізує необхідність його запровадження в Україні, що зобов'язалась розвивати його, підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом.

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування / уклад. : Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Терешко. Львів : ПАІС, 2007. 296 с.

2. Жаворонкова Г.В., Скібіцький О.М., Сівашенко Т.В., Туз О.І. Управління конфліктами : Навч. пос. Київ : Кондор, 2010. 172 с.

3. Подковенко Т.О. Інститут медіації: зарубіжний досвід та українські перспективи. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. № 1. С. 26-31.

4. Про медіацію (посередництво): Закон Болгарії від 17 грудня 2004 року URL : www.commonground.org.ua.

5. Про медіацію: Закон Грузії. URL : https://www.legislationline.org/download/id/9126/file/GEO_Law%20on%20Mediation_ru.pdf.

6. Турман Н. Інститут медіації в кримінальному процесі Польщі та України. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 5. С. 286-289.